

Nota Universiteitsraad

UR nummer	DMS nummer
------------------	-------------------

Aan : Universiteitsraad
Van : College van Bestuur
Opsteller : Maarten Post
Onderwerp : Slavernij en de Universiteit Utrecht
Status : Ter bespreking

Kern van de inhoud

In 2021 is een studie verschenen naar het slavernijverleden van de stad Utrecht. In deze studie komt naar voren dat ook onze universiteit banden heeft met slavernij. Wij hebben in november 2021 besloten een commissie te vragen om te adviseren over wat de UU te doen staat. De commissie heeft recent gerapporteerd. Wat de commissie op dit moment noodzakelijk acht, is de erkenning dat de handel in en exploitatie van tot slaaf gemaakten gevolgen hebben gehad waarvan sommigen hebben geprofiteerd en waaronder anderen hebben geleden. Het is volgens de commissie belangrijk dit aandachtig verder te onderzoeken, volledig te onderkennen, te proberen ervan te leren, en te zorgen dat het onderdeel wordt van het collectieve geheugen. Wij delen de visie van de commissie dat er voor de UU werk aan de winkel is. Wij hebben de intentie dit werk te gaan doen, en hiervoor menskracht en middelen ter beschikking te stellen. Maar voordat we dit doen, willen we het advies van de commissie eerst met uw raad bespreken.

English:

In 2021, a study was published on the history of slavery of the city of Utrecht. This study reveals that our university too has ties to slavery. In November 2021, we decided to ask a committee to advise on what the UU should do. The committee has recently reported. What the committee believes is necessary at this time is to recognise that the trade in and exploitation of enslaved people had consequences that benefited some and from which others suffered. It is important, in the committee's view, to continue to examine this carefully, to recognise it fully, to try to learn from it, and to ensure that it becomes part of the collective memory. We share the committee's view that there is work for the UU to do. We intend to do this work, and to make resources available for it. But before we do so, we would like to discuss the committee's advice with your council first.

An English version of the committee report will be available at the beginning of March.

Verzoek aan de universiteitsraad

Ter bespreking

English:

For discussion

Datum :
Directeur : Monique Mourits

Datum :
Portefeuillehouder CvB : prof. dr. H.R.B.M. Kummeling

Paraaf :

Paraaf :

Voorzitter CvB : prof. dr. A. Pijpers

Paraaf :

Slavernij en de Universiteit Utrecht

Inleiding

In 2021 is een studie verschenen naar het slavernijverleden van de stad Utrecht. In deze studie, waaraan verscheidene UU-wetenschappers en studenten hebben bijgedragen, komt naar voren dat ook onze universiteit banden heeft met slavernij. Dat roept enkele indringende vragen op.

De studie naar het slavernijverleden van de stad Utrecht past in een bredere trend, internationaal en nationaal. In Nederland deden Rotterdam en Amsterdam eerder al onderzoek en boden excuses aan. De Nederlandsche Bank bracht recent resultaten van onderzoek naar buiten waaruit blijkt dat de geschiedenis van de bank nauw verweven is met de geschiedenis van de trans-Atlantische slavernij. In het regeerakkoord van Rutte-4 staat: 'We willen meer aandacht geven aan onze gezamenlijke geschiedenis. Daarom draagt het Rijk bij aan (...) een Slavernijmuseum. In aanloop naar het herdenkingsjaar 2023 besteden we extra aandacht aan dialoog over het slavernijverleden en hedendaags racisme.'

Gezien het gewicht van het onderwerp en de wens om zorgvuldig te werk te gaan, heeft het College van Bestuur in november 2021 besloten een commissie te vragen om te adviseren over de volgende vragen:

- 1) Welke rol kan en wil de UU spelen in het verder onderzoeken en (intern) bespreken van de koloniale geschiedenis van de stad en de universiteit zelf?
- 2) Hoe om te gaan met eventuele zichtbare sporen uit het verleden? Hebben wij gebouwen, prijzen, lezingen, standbeelden en geschiedschrijving die om extra context vragen in dit licht?
- 3) Moet de universiteit excuses aanbieden?

De commissie heeft een rijk rapport opgesteld, waarvoor wij de commissieleden enorm erkentelijk zijn. Wij willen het adviesrapport graag met uw raad bespreken, en koers bepalen. Want dat we ermee aan de slag moeten, staat voor ons buiten kijf.

Samenstelling commissie 'UU en slavernij'

De commissie bestond uit de volgende personen:

- James Kennedy, voorzitter (historicus en universiteitshoogleraar; voormalig voorzitter van de commissie Herijking van de canon van Nederland).
- Nancy Jouwe (coördinerend redacteur van de studie 'Slavernij en de stad Utrecht'; publicist gespecialiseerd in o.a. racisme en intersectionaliteit).
- Natalja Macnack (tot recent werkzaam bij de UU; bestuurslid van Tori Oso Utrecht, en gids bij stadswandelingen Sporen van slavernij in Utrecht).
- Wessel van Wijngaarden (student Taal- en Cultuurstudies; schreef een scriptie over Caraïbische migranten en het slavernijverleden).
- Leen Dorsman (hoogleraar universiteitsgeschiedenis en hoofd van het Departement Geschiedenis en Kunstgeschiedenis).
- Ellen Neslo (projectmanager bij de Universitaire Bestuursdienst van de UU; gepromoveerd op het proefschrift "Een ongekeerde elite. De opkomst van een gekleurde elite in koloniaal Suriname 1800-1863").
- Remco Raben (universitair hoofddocent bij de afdeling Geschiedenis van de Internationale Betrekkingen aan de UU; bijzonder hoogleraar koloniale en postkoloniale literatuur- en cultuurgeschiedenis aan de UvA; mede-redacteur van Slavernij en de stad Utrecht).

Advies

De commissie heeft allereerst vastgesteld welke informatie over de banden van de UU en het slavernijverleden beschikbaar is, en welke informatie nog ontbreekt. Over sommige aspecten is al veel bekend. Over UU-panden die door toenmalige eigenaren met geld uit slavernij zijn gebouwd of verfraaid bijvoorbeeld, en in mindere mate over persoonlijk gewin uit slavernijopbrengsten door sommige hoogleraren. Maar andere informatie ontbreekt, bijvoorbeeld over exacte financieel-institutionele connecties van de UU en slavernij. Er is bovendien gebrek aan overzicht en

samenhang. Het eerste wat de universiteit derhalve te doen staat, is onderzoek doen naar het eigen verleden. Hiervoor is door de commissie een uitgebreide onderzoekagenda opgesteld.

Het rapport heet 'rekenschap geven', en dat is wat de commissie de UU adviseert te doen. De universiteit heeft bij het rekenschap geven van het eigen verleden een verantwoordelijkheid aan de eigen academische gemeenschap en een bredere maatschappelijke taak, aldus de commissie. We kunnen dat als UU op twee niveaus in de praktijk brengen. Het eerste niveau is dat van de instelling zelf. Zoals de commissie treffend verwoordt willen we een open, veilige, gelijke en zelfbewuste organisatie zijn die opleidt tot kritische burgers en wetenschappers. Het rekenschap geven van slavernij, haar erfenissen en haar invloed op de wetenschappelijke praktijk, past bij dit streven. Daarnaast heeft de universiteit een maatschappelijke rol. Vanuit die rol kan de universiteit ook de stad en de samenleving ondersteunen. Door in bredere zin onderzoek te doen naar racisme en koloniaal verleden (zoals historici al bijgedragen hebben aan het onderzoek dat in opdracht van de gemeente Utrecht is uitgevoerd), en op multidisciplinaire wijze te onderzoeken op welke wijze processen van verzoening vorm krijgen. Hierover publiek rapporteren (in de vorm van lezingen, podcasts etc.) kan bijdragen aan bewustwording.

Excuses aanbieden is volgens de commissie voorbarig zolang de precieze kennis van het slavernijverleden en de rol van de universiteit daarin ontbreken. Wat de commissie op dit moment noodzakelijk acht, is de erkenning dat de handel in en exploitatie van tot slaaf gemaakten gevolgen hebben gehad waarvan sommigen hebben geprofiteerd en waaronder anderen hebben geleden. Het is volgens de commissie belangrijk dit aandachtig verder te onderzoeken, volledig te onderkennen, te proberen ervan te leren, en te zorgen dat het onderdeel wordt van het collectieve geheugen.

Vervolg

Het leed dat tot slaaf gemaakten hebben meegemaakt is onbeschrijfelijk en het gebrek aan erkenning hiervoor veroorzaakt nog steeds pijn. Ondertussen hebben allerlei mensen en instanties, waaronder ook de UU, in het verleden direct en indirect van de koloniale slavernij geprofiteerd. De burgemeester heeft vandaag voor het slavernijverleden excuses aangeboden namens Utrecht, de stad waarmee we innig verbonden zijn. We moeten constateren dat wij lang niet alles weten van onze eigen rol hierbij, en dat is veelzeggend. Deze bladzijde uit onze geschiedenis is onderbelicht. Het lijkt ons als CvB belangrijk dit te erkennen en als UU verantwoordelijkheid te nemen. Niet door in deze fase excuses te maken, want de redenen die de commissie geeft om dat op dit moment niet te doen, lijken ons valide. Maar door het 'rekenschap geven' in de praktijk te gaan brengen.

De twee niveaus die de commissie onderscheidt, waarop dit gestalte kan krijgen, onderschrijven we. Intern moeten we nieuw onderzoek naar ons slavernijverleden faciliteren, en onderzoek dat al in gang is gezet (door de UB en het Universiteitsmuseum naar de eigen collecties bijvoorbeeld, of door wetenschappers die publicaties in voorbereiding hebben) goed te verbinden en zichtbaar te maken. Het lijkt ons zaak hierover binnen de instelling debat aan te jagen, bewustwording te creëren, en onderwijs te geven. Daarnaast kunnen we bijdragen vanuit onze maatschappelijke rol. Door in bredere zin onderzoek te doen naar racisme en koloniaal verleden, en bijvoorbeeld op multidisciplinaire wijze te onderzoeken op welke wijze processen van verzoening vorm krijgen.

Er zijn in rapport een groot aantal concrete en goede suggesties gedaan (denk bijvoorbeeld ook aan contextualisering aanbrengen bij bepaalde gebouwen, of een bijdrage gaan leveren met lezingen rond Keti-Koti). Wij willen het advies ter harte nemen om hierbij samenwerking binnen de regio en de stad aan te gaan, niet in de laatste plaats ook met gemeenschappen en organisaties die al grote binding met het onderwerp hebben, soms omdat voorouders direct onder de slavernij geleden hebben.

Wij willen als CvB daarnaast graag in gesprek met de faculteiten en met de UR, als hoogste medezeggenschapsorgaan en vertegenwoordiging van onze gehele academische gemeenschap. Wij delen de visie van de commissie dat er voor de UU werk aan de winkel is. Wij hebben de intentie dit werk te gaan doen, en hiervoor menskracht en middelen ter beschikking te stellen. Maar het moet geen project worden van enkele onderzoekers of van alleen een projectleider binnen het EDI-programma. Dit moet iets van allemaal zijn. Hoe we dat kunnen bereiken, bespreken we graag met uw raad. Wij kunnen ons voorstellen dat we hiervoor ook leden van de commissie uitnodigen. Daarna willen we werken aan een uitvoeringsplan. In dat plan kan dan tevens onze bijdrage aan het herdenkingsjaar 2023 concreet worden.

Doel zou moeten zijn dat dit deel van onze historie, nu nog grotendeels in de schaduw, aan het licht komt. Dat we recht doen aan dit deel van het verleden en dat we de pijn die ermee gepaard gaat onder ogen zien. Dan kunnen we ervan leren en kan ruimte ontstaan om, zoals de commissie uitdrukt ' een gedeeld verleden, verschillende perspectieven en een gezamenlijke toekomst tot wasdom te laten komen'.

Bijlagen:

- 'Rekenschap geven. Adviesrapport commissie UU en slavernij' (februari 2022)